

Till Finansdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Diarienummer Fi2023/01259

Remissvar från Riksorganisationen Hela Sverige ska leva
2023-10-30

Staten och betalningarna, SOU 2023:16

Vi är en riksorganisation vars syfte är att ge allmännyttan genom att verka för goda villkor i hela landet, en god landsbygdsutveckling och en god balans mellan stad och land. Vi företräder byarörelsen och stöts av medlemsorganisationer som vill att Hela Sverige ska leva.

SAMMANFATTNING

- Staten spelar en viktig roll i en tid av snabb omställning på betalmarknaden – där kontanternas ställning bör stärkas.
- En kombination av digitala och analoga betalmedel mildrar effekterna av det digitala utanförskapet, är en tillgång i tider av kris samt bidrar till möjligheterna att bo, besöka och driva företag i hela landet.
- Frågan om betalningarna behöver ses i ett systemperspektiv tillsammans med annan grundläggande kommersiell service, som dagligvaror, drivmedel, postombud och apoteksombud, samt kritisk infrastruktur.
- Lagstiftningen behöver utvecklas för att stärka kontanternas roll. För att de ska förbli ett fungerande betalmedel krävs både att de är fysiskt möjliga att ta ut och möjliga att använda i butik.

ÖVERGRIPANDE BEDÖMNING

Den snabba transformationen av det svenska betalningssystemet är ett komplext område som berör många aktörer i samhället. Hela Sverige ska leva tillhör inte ekosystemet för betalningar, men vi företräder byarörelsen och drivs av en vision att det ska vara möjligt att fullt ut delta i samhällslivet – oavsett var du bor. Utifrån den rollen vill i detta sammanhang lyfta några centrala ställningstaganden som vi menar behöver tillgodoses framåt. Vår övergripande bedömning är att staten spelar en viktig roll i en tid av snabb omställning på betalmarknaden – och att kontanternas ställning bör stärkas.

TRE SKÄL FÖR KONTANTER

Utifrån Hela Sverige ska levas perspektiv finns tre huvudsakliga skäl varför vi menar att kontanterna spelar en viktig roll också i ett samhälle som i hög grad är digitaliserat:

För det första handlar det om att dämpa effekterna av den snabba digitaliseringen. Den drabbar redan idag människor som av olika skäl är beroende av kontanter som betalningsmedel. Här finns en tydlig territoriell dimension med ett digitalt utanförskap som är större i vissa landsbygder, både som en följd av en hög andel äldre i befolkningen och stora brister i bredbandsutbyggnaden och 5G-nätet.

Vi vill för det andra lyfta att möjligheten till kontant betalning är en del av en grundläggande kommersiell service som är betydelsefull ur ett bredare samhällsperspektiv. En nödvändig men långt ifrån tillräcklig beståndsdel för att det ska fungera att bo, besöka och driva företag i hela landet. Tillväxtverket menar att tillgängligheten till service i landsbygder är stabil men icke-robust. I korthet betyder det att servicen ligger på

en nivå som inte kan minska utan att det får stora konsekvenser – särskilt i händelse av kris. Att säkra upp kontanternas funktion blir i det avseendet en liten men viktig pusselbit.

För det tredje vill vi lyfta krisperspektivet som viktigt för att stärka kontanternas roll. Det handlar då både om kriser i fredstid som till exempel omfattande strömavbrott i samband med extrema väderhändelser – vilket kan förväntas öka i takt med klimatförändringarna. I samband med kriget i Ukraina är det också blivit tydligt hur sårbara de digitala systemen är när de utsätts för såväl fysiska som virtuella attacker. Vår slutsats är att det måste finnas både digitala och analoga betalmedel – som behöver fungera i vardag om de ska kunna fungera i kris. *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)* uppmanar alla att ha kontanter hemma – som en del av den allmänna hemberedskapen – därför bör staten också säkra upp detta som betalningsmedel. Samtidigt ser vi positivt på utvecklingen av säkra system för digitala offline-betalningar.

STÄRK SYSTEMPERSPEKTIVEN

Hela Sverige ska leva menar att grundläggande betaltjänster behöver ses i ett systemperspektiv tillsammans med annan grundläggande kommersiell service, som dagligvaror, drivmedel, postombud och apoteksombud. Till detta kommer också kritisk infrastruktur, som elförsörjning, transportmöjligheter och bredbandstillgång.

Vi menar att regeringen bör inrätta en flersektoriell samverkansfunktion med uppdrag att långsiktigt både följa, koordinera och föreslå insatser för att stärka utvecklingen inom områden som berör grundläggande kommersiell service. Ett initiativ som bör ske inom ramen för landsbygdspolitiken och det landsbygdspolitiska målet om livskraftiga landsbygder som riksdagen beslutat om.

Skälen till ett sådant initiativ är flera:

- Förändringarna av betaltjänsterna sker snabbt och kommer slå olika på olika platser. Att stärka de territoriella perspektiven i frågor som rör såväl kontanthantering som annan samhällsservice är därför angeläget.
- Förändringar av grundläggande betaltjänster behöver relateras och vägas samman med förändringar vad gäller annan service och infrastruktur. Alltför snäva perspektiv riskerar att drabba utvecklingen i landsbygder.
- När flera frågor hanteras samlat finns förutsättningar att identifiera synergier mellan områden och realisera samordningsvinster.
- Ekosystemet för betalningar är i sig ett komplext system, men vi tror att förutsättningarna att driva policyutveckling stärks då detta sker i en bredare kontext – inte minst vad gäller att minska det digitala utanförskapet.

UTVECKLA LAGSTIFTNINGEN

Hela Sverige ska leva menar att lagstiftningen behöver utvecklas för att stärka kontanternas roll – för att de ska förbli ett fungerande betalmedel krävs både att de är fysiskt möjliga att ta ut och möjliga att använda i butik. Utredningens skrivningar i den riktningen är antingen för smala eller svepande. Exempel på möjliga vägar framåt finns i Norge och Danmark, där butiker ska ta emot kontanter med bara vissa undantag. Med de nordiska grannarna som förebilder kan svensk rätt omfamna handel av läkemedel, livsmedel, kläder och drivmedel. Sannolikt kan det ändå finnas skäl till undantag och att utreda behovet av ekonomiskt stöd för enskilda näringsidkare som tillhandahåller grundläggande betaltjänster.

FRÅGAN OM BETALNINGAR KAN BLI DYR

Givet den mycket snabba utvecklingen menar vi att politiken måste agera skyndsamt. Det finns risk att den infrastruktur för kontantbetalningar som samhället byggt upp under lång tid snabbt eroderar. Utredningen fungerar som ett bra kunskapsunderlag, men behöver nu kompletteras med skarpa förslag, inte minst för att säkra kontanternas roll som betalmedel i både vardag och kris. Att ha ett tydligt landsbygdsperspektiv i det fortsatta arbetet blir mycket viktigt. Frågan om betalningarna riskerar annars att komma med en dyr prislapp för Sveriges landsbygder.

Vireda, 2023-10-30

Irene Oskarsson
Ordförande

Hammarstrand, 2023-10-30

Terese Bengard
Verksamhetschef

Frösön, 2023-10-30

Klas Fritzon
Strateg

HELA SVERIGE.

Tel växel: 010-489 13 50

Stortorget 7, 2 tr

111 29 STOCKHOLM

www.helasverige.se

info@helasverige.se

